

Tootmismesila väljaarendamise ja tehnoloogia valiku kogemusi

Kokkuvõtte Põltsamaa mesinike seltsi õppereisist Vahur Talimaa mesilasse.

Lektor Vahur Talimaa, lektorileping PR-5-1.5-37, 21.03.2009

Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Laupäeva hommikul kella 10 paiku saabus Põltsamaalt suur bussitäis rahvast meile külla. Neil kõigil olevat kodus mesilased - kellel rohkem, kellel vähem ja nad kõik soovisid midagi uut ja huvitavat näha-kuulda.

Paljude näod olid küll tuttavad, kuid sellegi poolest tegime pilguheidu ajalukku. Alustasime ju enda töömehe põlva Seljal aastal 1975. alguses – siis oli meil mesilasperesid 36. Edasi 5. tööaastaks sai nende arv suurendatud 140-ni, lisaks veel mitukümmend Põhja-Eestis Harjumaal. Algul kasutasime hooldushooneks vana sauna välismõõtmetega 3*6 meetrit. 1979-ndal aastal sai ehitatud uuem ja suurem mesindusmaja, mida viimastel aastatel oleme pidevalt renoveerinud ja laiendanud. Lisaks ehitasime spetsiaalselt mustemate tööde jaoks (eelkõige vahasulatustöödeks) hoone vundamendipinnaga 5,5*20 meetrit.

Kuna on veel talv, siis otseselt mesilasi vaadata ei saanud. Mis puudutas mesilastõuge ja tarutüüpe, pidid külalised leppima sõnalise osaga. Ainukeseks tõuks või rassiks, nagu moodsas keeles tuleb öelda, kasutame meie kraini mesilasi ja igal aastal värskendame enda mesilasi kolme kuni nelja puhtatõulise emaga Carnica Singeri kasvandusest. Oleme üritanud ka soome päritoluga kollaseid itaalia mesilasi pidada, aga kahjuks meile nende tõulised omadused ei meeldinud. Muidugi peab ütlema, et ka Austriast saadud materjali kvaliteet kõigub päris tublisti.

Enamik mesilasperesid on meil lamavtarudes, mõned pered peavad leppima korpustarudega ja osa mesilasi asub vanas stiilis püstraamidega tarudes. Need on Carl Robert Jakobsoni jooniste järgi valmistatud, natuke meie poolsete täiendustega. Originaaltaru on nii nimetatud sooja pesaruumiga, ühe lennuavaga; nüüd kasutusel olevad on kahe lennuavaga ja külma pesaruumiga.

Sellega ollakse harjunud, et mesilaspered asuvad 10- 15 pereliste gruppidega ühe valla või maakonna piirides. Aga see, et mesila asub kahes maakonnas ja viies vallas alaliselt laiali, hooldajateks kaks inimest, vahemaa on 120 km, oli külalistele tõeliseks uudiseks. Põhiprobleemiks on mesinikele sülemlemine. Kasutades õiget tõugu, tihedat emavahetust st üleaasta noored emad, õigeaegset ohtrat raamide lisamist - ja sülemlemise võib unustada. Muidugi meemagasinide pealepanek on tähtis. Ollakse harjunud, et enne võetakse ära kõik raamide vaheliistud või siis enamik, aga võib ka piirduda kahe liistuga ja sellest täiesti piisab.

Huvi äratas ka varroatoosiravi. Aastaid kasutati mitmeid erinevaid keemilisi preparaate lesta tapmiseks. Mida aga edasi, seda vähem tõhusaks nad muutusid, muidugi lisaks veel lisandite sattumine mesindussaadustesse. Üha rohkem mesinikke pöördub tagasi vanade heade orgaaniliste hapete juurde. Meie pole aga oma mesilas oblihhapest loobunud, 1987 st aastast alates. Väga pikk aeg. Selle koha pealt tuli küsimusi päris palju.

Ka kärjehoidlas oli imestamist päris palju -riiulites ainult lubivalged kärjeraamid. Kirjandus soovib ju kevadel laiendamist alustada korra kuni kaks haudme all olnud kärgedega. Meie seda ei tee. Vurritamise järel sorteerime koheselt raamid, lattu lähevad ainult need kärjed, milles pole hauet kunagi sees olnud ja meest puhtaks lakkumata. Kevadel sisse pannes võtavad mesilased nad hästi meelsasti kasutusele. Kõik ülejäänud tumedamad kärjed sulatame

vahaks, igal aastal kokku umbes 2000 kärge. Olenevalt kaanetisest oleme vahakoguse saanud aastast 250-300 kg.

Pool kogu vestlusajast möödus ruumides, mille me ehitasime mustadeks töödeks. Need on vahasulatus, söödavalmistamine, raamide keetmine, kunstkärje tegemine. Küsimusi tuli päris ohtralt. Kasutame aurukasti 65-le raamile. Auru saame müüripajast. Järele jäävad jäägid ajame pliidil potis keema ja kallame pressi. Peale ühe tunnist pressimist saame lisavaha iga raami kohta umbes 30 grammi. Laoruumis on olemas ka pesutsentrifuugist tehtud vaha tsentrifuug, kuid seda kasutusele veel võtnud ei ole.

Kärjeraamid, mis auru kastist läbi käinud, keedame seebikivi lahuses, loputame, kuivatame ja seejärel lähevad need jälle kasutusse. Nende hobimesinike jaoks, kellel ei ole aurukasti ega auru saamise võimalusi, on võimalus kasutada linasest riidest kotti ja kuumakindlaid kummikindaid. On tarvis kahte inimest. Tõstetakse väljalõigatud kärgedest keedetud kuum mass kotti, üks inimene hoiab ülevalt kotti kinni, teine aeglaselt kotti keerates, pressib vaha välja. Sedasi 10-20-ne pere raamidest vaha välja saada on naljamäng.

Huvitav on see, et väga palju on Eestis räägitud vahasulatuse erinevatest võimalustest, aga selitamisest pole millegi pärast üldse räägitud. Et saada ilusat puhast vaha, on tarvis ta peale sulatust hästi soojalt kinni katta, et hangumine võtaks aega vähemalt kaks ööpäeva.

Huvi pakkus sööda valmistamine ja erinevad söödanõud nii lahtised ujukitega kui ämbrid, millel aukudega kaaned, mis peale söödaga täitmist perede peale või vahelaua taha kummuli saab keerata.

Täielikult uus maailm oli paljudele mesinikele kunstkärje valmistamine käsi pressiga. Ei ole tarvis mingit suurt tööstust. Eestis on praegu presside saamise võimalus. Imelihtne on ise vahalehed tõmmata ja muster peale graveerida.

Neli tundi möödus kui linnutiivul. Kindlasti jäid nii mõnedki üles kerkinud küsimused vastusteta, aga homme on taas päev ja järgmisel korral saab jätkata sealt, kus nüüd pooleli jäi.